

วิเคราะห์สารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ*

นิลบล**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนและคุณค่าของสารคดีที่มีต่อผู้อ่าน ขอบเขตการวิจัยคือ วิเคราะห์สารคดีของจิตรา กอนันทเกียรติ เฉพาะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน โดยมีสมมุติฐานของการวิจัยคือ สารคดีของจิตรา กอนันทเกียรติ มีคุณค่าเชิงความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งให้ข้อมูลและประวัติความเป็นมาที่ชัดเจนน่าสนใจ และภาษาของของจิตรา กอนันทเกียรติ ยังมีคุณค่าในเชิงวรรณศิลป์ คือสื่อความ ได้ชัดเจนและยังให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านอีกด้วย

บทความวิจัยนี้จะกล่าวถึงเฉพาะผลของการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) คือ วิเคราะห์เนื้อหาในสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเชื้อสายจีน 4 ประการ คือ 1) วัฒนธรรม เมื่อคนจีนอพยพมาประเทศไทยได้นำวัฒนธรรมจีนเข้ามาด้วย วัฒนธรรมจีนรวมถึงธรรมเนียมจีน สิริมงคลจีน และการตั้งชื่อร้านค้า 2) ความเชื่อ คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้ที่เสียชีวิตแล้ว ความเชื่อที่เกี่ยวกับผู้ที่เสียชีวิตได้ปรากฏในพิธีงานศพ 3) เทศกาลต่าง ๆ คนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับเทศกาลของจีนเป็นอย่างมาก ได้ปฏิบัติตามเทศกาลตรุษจีนและเทศกาลกินเจอย่างเคร่งครัด 4) พิธีศพ คนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับผู้เสียชีวิต นิยมจัดพิธีศพและพิธีงูเต็กเพื่อเป็นสิริมงคลแก่คนเป็นและคนตายอย่างยิ่งใหญ่

คำสำคัญ : สารคดี คนไทยเชื้อสายจีน จิตรา กอนันทเกียรติ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “วิเคราะห์สารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร

** นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

An Analysis of Chitra Konuntakiet's Non-fiction about Chinese-Thais

PeiLian Li

Abstract

This research aims to study Chitra Konuntakiet's non-fiction writing about Chinese-Thais in order to analyze the cultural and literary values. The study focuses on selected volumes of Chitra's non-fiction about Chinese-Thai ways of life. The hypothesis of this research is that Chitra's non-fiction contains not only cultural knowledge, with its historical background, but its narrative also shows the writer's artistic talent, which effectively conveys the message and provides readers pleasure, as well.

This research article reports only the first objective of the study which is the content analysis of Chitra's non-fiction about Chinese-Thais. The study finds four interesting topics about Chinese-Thai ways of life, which are: 1) the taking-in culture, from the motherland China, which are traditions, objects of grace, and business entitlement, 2) beliefs about the supernatural and late ancestors, show in the funeral, 3) the annual ceremonies, which most Chinese-Thais strictly practice on Chinese New Year and the tenth month merit-making period, and 4) the Chinese funeral, which most Chinese-Thais would strictly practice, believing it affects the prosperity of both the living and the dead.

Key words: Non-fiction, Chinese-Thais, Chitra Konuntakiet

บทนำ

สารคดีเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่แต่งขึ้นด้วยจินตนาการ และไม่มีตัวละครสมมติ ผู้เขียนมุ่งให้ความรู้ ความคิดเห็น และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในรอบตัวแก่ผู้อ่านพร้อมให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 244) กล่าวว่า “งานเขียนสารคดียึดถือเรื่องราวจากความเป็นจริงนำมาเขียน เพื่อมุ่งแสดงความรู้ ความจริง ทรรศนะ ความคิดเห็นเป็นหลักด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอ ผสมผสานในการถ่ายทอดต่อการสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่าน เพื่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา”

ปัจจุบันสารคดีเป็นงานเขียนได้รับความนิยมสูงจากผู้อ่าน ทั้งที่เนื้อหาไม่มุ่งหมายให้ความรู้ที่น่าสนใจ และข้อเท็จจริงเป็นหลักแก่ผู้อ่าน ชลล รอดลอย (2544 : 37) กล่าวว่า “เนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาเขียนเป็นสารคดีต้องทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้จริงๆ จึงทำให้สารคดีมีเนื้อหาประเภทหลากหลายและสามารถจำแนกออกมาได้แก่ ความรู้ทั่วไป ปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษตรศาสตร์ อาชีววิทยา และศิลปะ จึงเห็นได้ว่าเนื้อหาที่จะนำมาเขียนสารคดีได้ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ”

คนไทยเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มเชื้อชาติพิเศษและสำคัญแตกต่างกับคนไทยในประเทศไทย เนื้อหาที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนถือว่าเป็นเนื้อหาที่ดึงดูดใจและน่าสนใจในสังคมไทย คนไทยเชื้อสายจีนมีบทบาทสำคัญในประเทศไทยและวัฒนธรรมทั้งสองประเทศต่างมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและผสมผสานกันจากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นเวลายาวนาน คนไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดรักษาวัฒนธรรม ความเชื่อ เทศกาลต่าง ๆ และพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด และยังได้แพร่กระจายในหมู่คนไทยด้วย เช่น วันตรุษจีน การไหว้เจ้า การตักน้ำชา เป็นต้น

จิตรา กอนันทเกียรติ เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียง เป็นผู้ที่เขียนสารคดีโดยนำเสนอประเด็นด้านวัฒนธรรมเก่าแก่ของจีน มุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรม ความเชื่อ เทศกาลต่าง ๆ และพิธีกรรมของจีน แก่ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน สารคดีของจิตรา กอนันทเกียรติ นำเสนอความรู้เรื่องจีน ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรม ความเชื่อ ธรรมเนียมประเพณี ตำนานของเทศกาล วิธีการดำเนินเทศกาลต่าง ๆ พิธีกรรมด้านพิธีงเต็กของจีนล้วนบอกเล่าข้อเท็จจริง พร้อมได้สอดแทรกประสบการณ์และวิธีการดำเนินชีวิตของคนจีน คนไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดรักษาวัฒนธรรมเก่าแก่ของจีนอย่างเคร่งครัด จึงแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมโดดเด่นของจีนที่ถ่ายทอดในประเทศไทยอย่างครบถ้วน

ผู้วิจัยในฐานะเป็นคนจีนจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์สารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ เนื่องจากมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนมากมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ

สมมุติฐานของการวิจัย

1. สารคดีของจิตรา กอนันทเกียรติ มีคุณค่าในเชิง ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งให้ข้อมูล และประวัติความเป็นมาที่ชัดเจน น่าเชื่อถือ
2. คุณค่าของสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ มีคุณค่าด้านการ เสนอความรู้ ด้านการให้แง่คิด ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้วยภาษาที่เรียบง่ายและเป็นการ บรรยายโวหารเป็นสำคัญ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกสารคดีที่เขียนโดยผู้เขียนจิตรา กอนันทเกียรติ ซึ่งเป็นผลงาน สารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนจำนวน 10 เรื่อง จำแนกได้ดังนี้

1. เกี้ยวฮวดใช้-ลูกหลานกตัญญูโชคดี
2. คู่มือกินเจยุคใหม่กินเจอย่างไรให้ได้สุดยอดประโยชน์
3. คู่มือไหว้เจ้ายุคใหม่ไหว้อย่างไรให้โชคดี
4. ความรู้เรื่องเงินจากผู้เฒ่า เหล่า-อา-กง
5. ตั่งหนึ่งเกี้ยว
6. ธรรมเนียมจีนมีเหมือน, มีต่างและมีแปลก
7. ธรรมเนียมจีนที่ส่วนใหญ่ไม่รู้...แต่มีในเมืองไทย
8. ธรรมเนียมนี้คือคำพร เฮง-เฮง-ฮง-ฮก
9. บ่วงสื่ออยู่ : ทุกเรื่องให้สมปรารถนา
10. สกุกกับชื่อจีนและความหมายให้หายสงสัย

ผลการวิจัย

เนื้อหาในสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา กอนันทเกียรติ พบว่าปรากฏเนื้อหา 4 ด้าน คือ วัฒนธรรม ความเชื่อ เทศกาลต่าง ๆ และพิธีศพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยิ่งใหญ่และยาวนานถึงราว ๆ 5 พันปี ซึ่งเป็น

ประเทศที่มีอารยธรรมโบราณของโลก มีวัฒนธรรมโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะตัว ลูกหลานจีนได้อุบัติวิวัฒนาการก้าวหน้าของจีนอย่างเข้มงวดและสมบูรณ์ คนไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดรักษาวัฒนธรรมจีนจากรุ่นสู่รุ่น ไม่ว่าจะพวกเขาจะอยู่ในดินแดนใดของโลกก็ตาม

1.1 มอบเงินเอี้ยบส่วยจีในวันตรุษจีน

สารคดีเรื่อง ธรรมเนียมจีนมีเหมือน มีต่าง มีแปลก กล่าวถึง คนไทยเชื้อสายจีนมีธรรมเนียมมอบเงินเอี้ยบส่วยจีในวันตรุษจีนซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ทุกคน ดังความว่า

ถ้าเป็นผู้ใหญ่ให้เด็กเล็ก ๆ นี่คือการอวยพรให้เจ้าตัวน้อยเจริญเติบโต
แข็งแรง

ถ้าเป็นผู้ใหญ่ให้ลูกหลานที่ทำงานแล้ว ก็เพื่ออวยพรให้เจริญก้าวหน้า
สุขภาพแข็งแรง

หากเป็นลูกที่ทำงานแล้วให้พ่อแม่ ก็คือเพื่ออวยพรให้ท่านแข็งแรงอายุยืน
ยาว โดยการที่ลูกให้พ่อแม่ และพ่อแม่ให้ลูกนั้น ต้องเป็นเงินของใครของมัน ไม่ใช่
ว่าลูกให้พ่อแม่ เมื่อพ่อแม่รับเงินแล้วอั่งเปาจากลูกก็ส่งคืนเงินทั้งซองกลับไป แต่
ต่างฝ่ายต่างควรเตรียมเงินของตนไว้ให้เรียบร้อย

(ธรรมเนียมจีนมีเหมือน มีต่าง มีแปลก. 2547 : 29)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การมอบเงินเอี้ยบส่วยจีเป็นธรรมเนียมสำคัญมากในวัน
ตรุษจีน และมีเรื่องราวเล่าต่อกันว่า ในคืนวันส่งท้ายปีเก่ามีปีศาจร้ายมาทำร้ายเด็ก ๆ พ่อแม่ผู้ใหญ่
จึงต้องเตรียมเงินเอี้ยบส่วยจีให้บุตรธิดาเพื่อปกป้องคุ้มครองบุตรธิดาและขับไล่ปีศาจร้าย ธรรมเนียมนี้จึงได้สืบทอดรักษาถึงปัจจุบันเพื่อเป็นสิริมงคล จึงพบว่าคนไทยเชื้อสายจีน นิยมขอพรโดย
มอบเงินเอี้ยบส่วยจีซึ่งกันและกัน และยังพบว่าคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับครอบครัวและ
เครือญาติและดำเนินตามวัฒนธรรมจีนเพื่อเป็นสิริมงคลแก่คนในครอบครัวเป็นสำคัญ

1.2 สิริมงคลวัฒนธรรมจีน-มังกร

สารคดีเรื่อง บ่วงสี่อยู่สี่ : ทุกเรื่องให้สมปรารถนา กล่าวถึง มังกรเป็นสัตว์ในจินตนาการบน
สวรรค์และมีความหมายเป็นสิริมงคล ดังความว่า

คนจีนเรียกว่า “เล้ง”

มีความหมายถึง พลัง อำนาจ ความยิ่งใหญ่ เพศชาย

(บ่วงสี่อยู่สี่ : ทุกเรื่องให้สมปรารถนา. 2540 : 36)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนจีนถือว่ามังกรเป็นสัตว์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด และเป็นสัญลักษณ์
ที่มงคลที่สุดในความคิดของคนจีน มังกรสามารถเดินบนดินได้ ว่ายในน้ำได้ และบินบนท้องฟ้าได้
เต็มไปด้วยอำนาจของเทพเจ้า และเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจและเกียรติ จึงนิยมใช้มังกรบนเสื้อผ้า

ของฝ่ายชายในราชสำนัก บนภาพเขียน ภาพฝาผนัง วัดจีน ศาลเจ้าในประเทศไทย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่คนไทยเชื้อสายจีนรู้จักกันอย่างดี เนื้อหาเรื่องสิริมงคลวัฒนธรรมจีน-มังกร จึงแสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับอำนาจ ความยิ่งใหญ่ เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

1.3 การตั้งชื่อยี่ห้ออาหารจีน

สารคดีเรื่อง สกุกกับชื่อจีนและความหมายให้หายสงสัย กล่าวถึง ตามกฎหลักของคนไทยเชื้อสายจีนที่ตั้งชื่อยี่ห้ออาหาร นิยมตั้งชื่อตามลักษณะของอาหารและชื่อของผู้ผลิต ดังความว่า

แล้วเคยสังเกตไหม ความนิยมในความอร่อยของหมูแผ่นหมูหยองน่าจะสูงมากจนทุกตลาดสดจะต้องมีร้านขายหมูแผ่นหมูหยองอย่างน้อย 1-2 ร้านเสมอ แกรมชื่อก็คล้ายคล้ายกัน มี ลืมจิ้งเหียง ลืมจี่เหียง แล้วก็กระจายสาขาเป็นเฟรนไชส์ของแท้แต่เก่าก่อน

อย่างลืมจิ้งเหียง ถ้าให้แปลงง่าย ๆ ก็หมูแผ่นลืมหอมจริง ๆ นะ

ลืม แปลว่า จริง ๆ สัจธรรม ของแท้

เหียง แปลว่า หอม

(สกุกกับชื่อจีนและความหมายให้หายสงสัย. 2547 : 81)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนนิยมตั้งชื่อยี่ห้อสินค้าเป็นชื่อร้าน เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะโดดเด่นของสินค้า จึงสะท้อนให้ผู้บริโภคเห็นถึงคุณภาพของสินค้า และบางร้านนิยมเติมแซ่ของผู้ผลิตด้วย เพื่อให้ผู้บริโภคได้จำชื่อร้านและชื่อสินค้าได้อย่างง่าย เพื่อให้ผู้บริโภคมาสนับสนุน

1.4 การตีม้น้ำชา

ในสารคดีเรื่อง ความรู้เรื่องจีนจากผู้เฒ่า กล่าวถึง คนจีนมีธรรมเนียมชงชารับแขก คนไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดรักษาวัฒนธรรมอย่างดี ดังความว่า

นักเลงชาวันนี้เคยได้นั่งชงชาจิบชาอยู่ทุกบ่อย อย่างน้อยอาทิตย์ละครั้ง เพราะทุกวันอาทิตย์จะมี 'เล่าอิว' (เพื่อนผู้ชรา) แวะมาเยี่ยมคุยกัน ผู้เฒ่าก็จะได้อีกาตตั้งวงชงชาเลี้ยงสหาย

(ความรู้เรื่องจีนจากผู้เฒ่า. 2541 : 21)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การตีม้น้ำชาเป็นงานอดิเรกของผู้เฒ่าและเพื่อนฝูง ซึ่งการตีม้น้ำชาและชงชารับแขกเป็นวัฒนธรรมด้านอาหารการกินอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะของคนจีน คนไทยเชื้อสายจีนได้รักษาวัฒนธรรมการตีม้น้ำชาของจีนอย่างดี และได้เผยแพร่อยู่ในในสังคมไทย

2. ความเชื่อ

ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่สืบทอดกันมาที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของ

บุคคลหรือกลุ่มชนที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือพื้นฐานความเป็นจริง คนไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดความเชื่อของบรรพบุรุษที่เชื่อกันไว้และปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ สืบทอดมา

2.1 ความเชื่อเรื่องไหว้เจ้าแม่กวนอิม

สารคดีเรื่อง ความรู้เรื่องจีนจากผู้เฒ่า กล่าวถึง คนไทยเชื้อสายจีนที่นับถือพุทธศาสนา นิยมบูชาเจ้าแม่กวนอิมที่บ้าน เจ้าแม่กวนอิมเป็นเทพที่มีเมตตาช่วยเหลือและคุ้มครองคนดี ดังความว่า

สำหรับตุ๊กตามงคลนี้ ผู้เฒ่าว่ามีอยู่องค์หนึ่งซึ่งหลายบ้านนิยมบูชากัน มากก็คือ เจ้าแม่กวนอิม เพราะเจ้าแม่เป็นเทพเจ้าผู้ขจัดทุกข์บำรุงสุขว่ากันว่าใคร มีเรื่องทุกข์ร้อนอะไรแม้ไม่ต้องอธิษฐานขอ ท่านก็ช่วย ถ้าเป็นคนดี

(ความรู้เรื่องจีนจากผู้เฒ่า. 2541 : 46)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การบูชาเจ้าแม่กวนอิมเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของพุทธศาสนาฝ่ายมหายานของจีน และมีอิทธิพลสำคัญต่อความคิดและชีวิตความเป็นอยู่ของลูกหลานคนจีน เจ้าแม่กวนอิมเป็นเทพที่มีเมตตาคุ้มครองคนดีให้ห่างจากทุกข์ภัยและให้ผู้ที่ใจบริสุทธิ์ได้สมหวัง จึงทำให้คนไทยเชื้อสายจีนนิยมบูชาเจ้าแม่กวนอิมเป็นพิเศษเพื่อมีชีวิตมีความสุขความเจริญ ไม่มีทุกข์ภัยต่าง ๆ เนื้อหานี้จึงแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนนับถือและพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ตนและลูกหลานมีชีวิตและหน้าที่การงานที่ดี

2.2 ความเชื่อฮวงจุ้ยกับการสร้างฮวงจุ้ย

สารคดีเรื่อง ตั้งหนึ่งเกี้ยว กล่าวถึง ตามธรรมเนียมจีน เมื่อคนเสียชีวิต คนจีนนิยมฝังศพ โดยฝังศพที่มีสร้างฮวงจุ้ยอยู่ การสร้างฮวงจุ้ยในธรรมเนียมจีนถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับครอบครัว และคนจีนเชื่อว่าฮวงจุ้ยที่ดี จะมีพลังช่วยลูกหลานเจริญรุ่งเรืองในอนาคต ดังความว่า

สำหรับฮวงจุ้ยนี้ คนจีนส่วนใหญ่มีความเชื่อถือมากเรื่อง การเลือกที่และ การสร้างบ้าน ว่าต้องให้ถูกโฉลก หรือถูกต้องตามตำราฮวงจุ้ย

โดยเชื่อกันว่า ในแต่ละที่จะมีพลังลึกลับที่เรียกว่า “แสที่” แผงอยู่ การเลือกที่ได้ถูกต้อง และสร้างบ้านได้ถูกหลักฮวงจุ้ย แสงที่จะยิ่งช่วยเสริมให้ที่ตรงตรงนั้นถูกโฉลกกับเจ้าของ ทำให้ผู้อาศัยอยู่เย็นเป็นสุข เจริญก้าวหน้า

(ตั้งหนึ่งเกี้ยว. 2539 : 57)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับเรื่องฮวงจุ้ยมากและเชื่อกันว่า ฮวงจุ้ยที่ดีมีผลกระทบต่อผู้ตายและลูกหลานในอนาคต โดยกำหนดว่าการสร้างฮวงจุ้ยต้องถูกโฉลกผู้ตายและลูกหลาน เนื้อหาแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญญาติต่อพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย โดยพยายามหาและจัดสร้างสถานที่อยู่ให้พ่อแม่ ปู่ย่า ตา ยายที่ตายไปแล้วเป็นอย่างดี

ดี โดยใช้ความเชื่อเรื่องการสร้างดวงซุ้ยโดยเลือกหาดวงซุ้ยที่คืนับเป็นอุบายให้ลูกหลานแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณที่ล่วงลับไปแล้ว

3. เทศกาลของจีน

เทศกาลต่างๆ ของจีนเป็นเทศกาลเก่าแก่มีรูปแบบหลากหลายและเนื้อหาสมบูรณ์ เป็นส่วนประกอบสำคัญในประวัติศาสตร์ จึงเป็นวัฒนธรรมอันยาวนานของประเทศจีน บรรพบุรุษตามฤดูกาลต่างๆ ของจีน ความเชื่อตำนาน และบุคคลสำคัญที่บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ ได้กำหนดธรรมเนียมประเพณีของจีน

3.1 เทศกาลตรุษจีน

สารคดีเรื่อง ตีงหนั่งเกี้ย กล่าวว่า วันตรุษจีนเป็นวันขึ้นปีใหม่ของคนจีน ถือเป็นเทศกาลสำคัญที่สุดสำหรับคนจีนและลูกหลาน คนไทยเชื้อสายจีนได้หยุดงานเพื่อฉลองวันตรุษจีน ดังความว่า

ครั้นพอถึงเทศกาล จะมีการหยุดงาน หยุดกิจการค้า เพื่อทำพิธีไหว้เจ้าที่
ต้องไหว้ 2 ชั้น ซึ่งมีการไหว้กลางดึกด้วย

นอกจากนี้ก็จะได้ใช้เวลาในช่วงนี้ไปเยี่ยมคารวะผู้ใหญ่ญาติมิตรที่เคารพ
นับถือ และเที่ยวพักผ่อน

จึงมีสำนวน “วันจ่าย” “วันไหว้” “วันถือ”

(ตีงหนั่งเกี้ย. 2540 : 35)

จากตัวอย่างแสดงเห็นว่า วันตรุษจีนเป็นเทศกาลใหญ่ที่สุดของจีนและมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทยเชื้อสายจีน ในช่วงเวลาเทศกาลตรุษจีน สมาชิกครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาเพื่อฉลองวันขึ้นปีใหม่ของคนจีน จากเนื้อหาแสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับตรุษจีนมากเพื่อต้อนรับปีใหม่และรับสิริมงคล ยังนิยมอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากับเครือญาติและสมาชิกของครอบครัวทุกคน เพื่อสร้างความอบอุ่นและความสามัคคีของครอบครัว

3.2 เทศกาลกินเจ

ในสารคดีเรื่อง ตีงหนั่งเกี้ย กล่าวถึง เทศกาลกินเจเป็นเทศกาลงดกินสัตว์ ซึ่งเป็นเทศกาลรู้จักกันดีทั้งคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน ดังความว่า

เทศกาลกินเจของคนจีน จะเริ่มกันตั้งแต่วันที่ 1 เดือน 9 หรือหลังจาก
ไหว้พระจันทร์ประมาณ 15 วัน เรียกเทศกาลกินเจนี้ว่า “เก้าห้วยเจ” หรือแปลง
ว่ากินเจเดือน 9 นั้นเอง

กำหนดระยะเวลากินประมาณ 9-10 วัน

บางคนอาจนานกว่านี้ 1-2 วัน แล้วแต่เวลาเริ่มและเวลาเลิก เช่น บาง

คนนั้น พอวันที่ 29 หรือ 30 เดือน 8 ก็เริ่มกินแล้ว เป็นต้น

(ตั้งหนังสือ. 2540 : 95)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับเทศกาลกินเจมาก และได้สืบทอดปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พร้อมได้เผยแพร่อยู่ในสังคมไทยอย่างดี คนไทยเชื้อสายจีนบางคน จึงนิยมถือศีลกินเจก่อน 1 หรือ 2 วัน เพื่อประพาศิตนให้สะอาดทั้งกาย วาจา ใจ เป็นการกินเจที่ สมบูรณ์ ยังสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลกินเจ เช่นกัน กินเจนอกจากเพื่อสุขภาพร่างกายแล้ว ยังเพื่อได้ขอความคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์

4. พิธีศพ

การเกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นวงจรชีวิตของมนุษย์ การถึงแก่ความตายนับเป็นการเดินทางครั้งสุดท้ายของชีวิต คนไทยเชื้อสายจีนถูกปลูกฝังให้ยึดมั่นในความเชื่อต่างๆ ในตำนานเรื่องราวของ จิตวิญญาณ จึงมีธรรมเนียมจัดพิธีศพและทำพิธีงูเต็กตามลัทธิทางพุทธศาสนาเพื่อทำบุญอุทิศ ส่วนกุศลแก่ผู้ตาย และเพื่อแสดงความกตัญญูของลูกหลานที่ต่อผู้ที่เสียชีวิต

4.1 พิธีข้ามสะพานงูเต็ก

สารคดีเรื่อง ธรรมเนียมนี้คือคำพร เฮง-เฮง-เฮง-ชก กล่าวถึง คนไทยเชื้อสายจีนมีธรรมเนียมในลูกหลานพาดวงวิญญาณของบุพการีข้ามสะพานงูเต็ก เพื่อให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้ ขึ้นสวรรค์ ดังความว่า

พิธีเริ่มจากการสวดมนต์ของพระที่ประจำหน้าศพ สวดจนได้จังหวะของ บทตอน พระทั้งหมดก็จะเดินนำขบวน โดยพระรูปที่ 2 จะเป็นผู้ถือโคมวิญญาณ ต่อจากแถวพระคือขบวนลูกหลาน ที่นิยมไล่ตามศักดิ์และอาวุโส

(ธรรมเนียมนี้คือคำพร. 2542 : 163)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า พิธีกรรมข้ามสะพานงูเต็กของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน คือการที่พระพาดวงวิญญาณมาส่งยังเขตแดนสวรรค์ เนื้อหานี้แสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าลูกหลานต้องส่งวิญญาณของผู้ตายข้ามสะพานงูเต็ก จึงสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนมีความเคารพและความกตัญญูต่อผู้ที่เสียชีวิต พิธีกรรมข้ามสะพานงูเต็กจึงเป็นการแสดงความกตัญญูของลูกหลาน และแสดงออกต่อผู้มีพระคุณ

4.2 พิธีส่งคนไข้ให้ผู้ตาย

ในสารคดีเรื่อง ธรรมเนียมนี้คือคำพร เฮง-เฮง-เฮง-ชก กล่าวถึง คนไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า เมื่อคนตายไปแล้วต้องอยู่ในเมืองผี ลูกหลานจึงนิยมส่งคนไข้ไปรับใช้ผู้ตาย ดังความว่า

พระจะบอกบทให้ลูกสะใภ้ที่ตุ๊กตาชาวว่า “...บักโหล่ว...แม่ไข้ให้ทำอะไร

ต้องไปทำนะ” ว่าแล้วก็เอาธูปที่ติดไฟแดง ๆ จุ่มที่ตั้งหูตักตักน้ำที่ไหลลงหนึ่งที แล้วก็
ไปทำอย่างเดียวกันนี้ที่ตักตักคนใช้หญิง

(ธรรมเนียมนี้คือคำพร เฮง-เฮง-อง-ชก. 2542 : 150-151)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ตามพิธีงเด็กของคนไทยเชื้อสายจีน หลังจากพิธีข้ามสะพาน
งเด็กเสร็จ ยังมีพิธีส่งคนใช้ไปรับใช้ผู้ตาย เพื่อให้ผู้ตายดำเนินชีวิตอยู่เมืองผีมีความสุขสบาย
เหมือนยังมีชีวิตอยู่ในเมืองมนุษย์ ตามธรรมเนียมจีนลูกสะใภ้เข้าต้องร่วมพิธี พิธีนี้จึงแสดงให้เห็น
ว่าลูกสะใภ้มีหน้าที่ต้องปรนนิบัติพ่อแม่สามีแทนลูกสาว ซึ่งเป็นพิธีที่ลูกหลานแสดงความกตัญญู
อีกทีกับผู้ที่เสียชีวิตแล้ว

อภิปรายผล

จากวิเคราะห์สารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา ก่อนันทเกียรติ ได้พบว่า จิตรา
ก่อนันทเกียรติ มีการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน พร้อมได้สอดแทรก
ประสบการณ์ของตนเองในงานเขียนด้วย จึงทำให้งานเขียนมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เนื้อหาที่
เกี่ยวกับ คนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา ก่อนันทเกียรติสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน คือวัฒนธรรม
ความเชื่อ เทศกาล และพิธีศพ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ธรรมเนียมประเพณี
วัฒนธรรม ศาสนาความเชื่อ เทศกาลและพิธีศปร่างๆ ของคนจีนอย่างชัดเจนขึ้น จึงแสดงให้เห็นว่า
คนไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดรักษาวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษติดตัวมาอย่างดี และได้ปฏิบัติใน
ชีวิตประจำวันอย่างเคร่งครัด ยังแสดงให้เห็นว่าคนไทย เชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับ
ครอบครัวเช่นกัน จึงได้สอดคล้องกับแนวคิดกับวัฒนธรรมของคนจีนแต่จิวในประเทศไทยที่ พ.
สุวรรณ (2550 : 13) กล่าวว่า กลุ่มคนจีนแต่จิวเป็นกลุ่มที่มั่นคงในการรักษาขนบธรรมเนียม
ประเพณีของตน และยึดถือคุณธรรมความดี เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะ
ในเรื่องของความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ ความยึดมั่นในเรื่องความกตัญญูรู้คุณผู้มีพระคุณต่อตน
และครอบครัว พร้อมจะตอบแทนบุญคุณเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. วิเคราะห์งานสารคดีของจิตรา ก่อนันทเกียรติในด้านปรัชญา
2. วิเคราะห์การใช้ภาษาในงานสารคดีของจิตรา ก่อนันทเกียรติ

บรรณานุกรม

- จิตรา ก่อหนันทเกียรติ. (2539) **บ่วงสี่อยู่สี่ : ทุกเรื่องให้สมปรารถนา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2540) **ตั้งหนึ่งเกี้ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2541) **ความรู้เรื่องเงินจากผู้เฒ่า เหล่า-อา-กง**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2543) **ธรรมเนียมนี้คือคำพร เสง-เฮง-สง-ชก**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2546) **เกี้ยวฮวดใช้-ลูกหลานกตัญญูโชคดี**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2546) **ธรรมเนียมเงินมีเหมือน, มีต่างและมีแปลก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2547) **สกุลกับชื่อเงินและความหมายให้หายสงสัย**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2553) **ธรรมเนียมเงินที่ส่วนใหญ่ไม่รู้...แต่มีในเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร : สันติศิริ.
- _____. (2554) **คู่มือกินเจยุคใหม่กินเจอย่างไรให้สุดยอดประโยชน์**. กรุงเทพมหานคร : สันติศิริ.
- _____. (2554) **คู่มือไหว้เจ้ายุคใหม่ไหว้อย่างไรให้โชคดี**. กรุงเทพมหานคร : สันติศิริ.
- ชลอ รอดลอย. (2551) **การเขียนสารคดี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2538) **สารคดีและการเขียนสารคดี**. กรุงเทพมหานคร : มิติใหม่.